

UNHCR
The UN Refugee Agency

VÝUČBA O UTEČENCÍCH

VEK
6 – 9

OSNOVY PRE
ZÁKLADNÉ ŠKOLY

Ďalšie materiály nájdete na adrese: unhcr.org/teaching-about-refugees

© 2017 UNHCR

KÝM ZAČNETE

Poznámka o inklúzii utečencov, žiadateľov o azyl a migrantov do plánovania výučby.

Kým začnete realizovať akékoľvek aktivity týkajúce sa utečencov, azylu, národnosti a migrantov, doprajte si čas a zamyslite sa nad študentmi, ktorých máte v triede. Sú niektorí z nich utečenci, v procese žiadania o azyl, prípadne momentálne bez štátnej príslušnosti? Ak áno, v závislosti od ich veku posúďte, či by nebolo vhodné porozprávať sa s nimi a ich rodičmi.

Ak je to možné, nápady a pripomienky od rodičov a detí zakomponujte do vyučovacieho procesu a o zodpovedanie otázok ich žiadajte výlučne len za predpokladu, ak vám výslovne povedia, že majú záujem odpovedať na takéto otázky a diskutovať na tieto témy.

Osoby bez štátnej príslušnosti nemajú občianstvo žiadnej krajiny. Stav bez štátnej príslušnosti môže vzniknúť za rôznych okolností. Napríklad určité etnické alebo náboženské skupiny nemusia byť podľa zákonov príslušnej krajiny uznané za

občanov danej krajiny, prípadne niektoré deti sa môžu narodiť mimo krajiny, ktorej občianstvo majú ich rodičia a nepodarí sa im získať občianstvo v krajine ich rodičov ani v krajine, v ktorej sa narodili. Hneď niekoľko krajín po celom svete má v platnosti zákony, ktoré neumožňujú matkám preniesť svoju národnosť na svoje deti.

Osoby bez štátnej príslušnosti môžu mať problém s prístupom k základným právam, ako je vzdelanie, zdravotná starostlivosť, zamestnanie, sloboda pohybu a pod. Bez prístupu k týmto právam musia často čeliť prekážkam a sklamaniam.

Dávajte si pozor pri používaní slov ako „krajina“ a „národnosť“, ak máte v triede deti bez štátnej príslušnosti. Namiesto toho môžete použiť slová ako „tvoj domov“ alebo „tvoja kultúra“.

PREHLAD

Tieto osnovy majú štyri časti:

1. Budovanie socio-emocionálnych zručností a budovanie vzťahov medzi deťmi

Cieľom tejto časti je rozvíjať a podnecovať schopnosť detí rozlišovať rôzne emócie u seba a druhých. Zároveň ich učí náležitým spôsobom reagovať, keď emócie vzniknú. Zachádza ešte ďalej a vedie deti k tomu, aby boli empatické voči zážitkom iných detí v triede.

1.A Ciele učenia

Pochopiť, že zaujímavá môže byť spolupráca s každým jedným žiakom v triede.

Pochopiť, že každá osoba v triede má svoje meno, ktoré odzrkadľuje jej rodinu a jej minulosť.

1.B Ciele výučby

Porozumieť svojim emóciám a rozvíjať slovnú zásobu, ktorú môžem použiť na ich vyjadrenie.

Začať aktívnejšie rozmyšľať o svojich emóciách.

2. Oslava rozmanitosti

Táto časť predstavuje kultúry z celého sveta a vedie deti k tomu, aby skúmali a pohrávali sa s myšlienkami, hrami, hudbou, pozdravmi a jedlom, ktoré patria do jednotlivých kultúr. Deti sú vedené k tomu, aby porovnávali, stavali do kontrastu a kladne vnímali podobnosti a odlišnosti medzi nami.

Ciele výučby

Pochopiť, že ľudia z rôznych kútov sveta majú rôzne spôsoby vzájomnej interakcie a sebarealizácie.

Pochopiť, že práve vďaka týmto rozdielom je náš svet rozmanitý a bohatý.

Skúmať, objavovať a diskutovať o nových kultúrach v mojom každodennom živote.

3. Porozumenie žiakom, ktorí práve nastúpili

Táto časť sa zameriava na to, ako trieda vníma žiakov v triede, ktorí práve nastúpili. Zameriava sa na to, aké by to bolo učiť sa novú reč, hrať sa nové hry, hľadať si nových kamarátov a prežívať deň v škole ako nový žiak, ktorý práve nastúpil do školy.

Ciele výučby

Porozumieť príčinám, prečo príchod nových detí do školy a triedy môže u detí vzbudzovať strach i vzrušenie. Pestovať empatiu pre nové deti v triede.

4. Vytváranie pokojného prostredia

Táto časť vedie deti k rozvoju a dodržiavaniu triednych pravidiel, ktoré sú zárukou pokoja v triede. Deti nabáda k tomu, aby reflektovali vlastné správanie a zamýšľali sa nad tým, ako môže pôsobiť na iných spolužiakov a tiež aby sami aj so svojimi spolužiakmi preukazovali pozitívne formy správania.

Ciele výučby

Pochopiť, ako pocity, ktoré nadobúdam v triede každý deň ovplyvňujú zmenu mojich reakcií.	Pochopiť, ako môžete v triede spolu pracovať na tom, aby sa medzi vami každý cítil šťastnejšie a lepšie.	Pochopiť, čo mi môže pomôcť sa upokojiť.

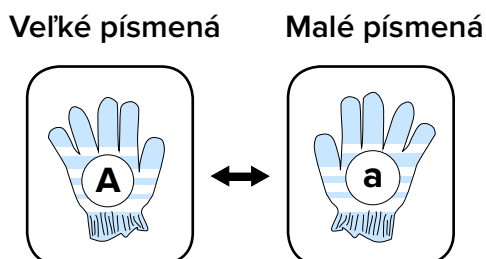
PRVÝ STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

1.A Aktivity na budovanie vzťahov medzi deťmi a rozvíjanie medzikultúrneho povedomia na úrovni jednotlivca

1.A.1 Budovanie vzťahov v triede

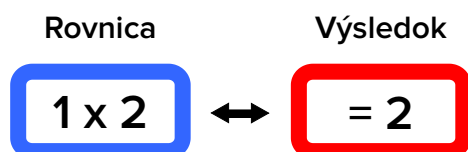
Súpravy kariet pre tieto aktivity nájdete v hárkoch aktivít, ktoré si môžete stiahnuť na webovej stránke projektu [Výučba o utečencoch UNHCR](#). Nájdete tam hárk s kartami na párovanie písmen a hárk s kartami na párovanie čísel.

Vytlačte a vystrihnite karty a rozdajte ich deťom v triede, pričom sa uistite, že karty patriace k sebe sú rovnomerne rozdelené, aby každé dieťa mohlo nájsť iné dieťa s príslušnou kartou.

Pri cvičení s párovaním písmen musia deti nájsť partnera, ktorý drží kartu s rovnakým písmenom, ako je na jeho karte.

Pri cvičení s párovaním čísel deti musia nájsť vhodujúcu tabuľku násobenia alebo číslo.

Dajú sa použiť aj karty so slovnou zásobou. Vytvorte niekoľko kariet slovnej zásoby so slovami a príslušnými opismi. Každé dieťa dostane kartu a musí nájsť príslušný pár. Deti na konci môžu povedať, čo sa im na tejto aktivite páčilo.

1.A.2 Povedz mi o svojom mene

Zadajte domácu úlohu, v rámci ktorej sa každé dieťa doma musí spýtať, čo znamená jeho meno, mená jeho súrodencov alebo mená jeho rodičov, odkiaľ pochádzajú a či sa aj niekto iný v rodine volá rovnako. Ak sa mená píše inou abecedou, musia požiadať rodičov, aby ich ňou napísali.

Počas spoločného sedenia alebo spoločnej aktivity deti môžu klásť nasledujúce otázky svojim partnerom alebo susedom z triedy:

„Ako sa voláš?“

„Odkiaľ pochádza tvoje meno?“

„Čo znamená?“

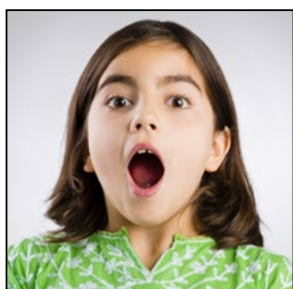
Zároveň môžete predstaviť mená detí v rôznych jazykoch (napr. Pierre, Peter alebo Petteri) a položiť otázku, či sú v rovnakej triede, ročníku alebo škole deti s iným menom, ktoré má rovnaké korene.

Trieda sa ako skupina môže pozrieť na mená písané inou abecedou a pokúsiť sa ich prečítať. Každé dieťa môže nakresliť obrázok, ktorý vyjadruje jeho meno. Obrázky vystavte v triede.

1.B Aktivity na budovanie emocionálnej inteligencie a zručností a schopností detí rozlišovať vlastné emócie a čítanie

1.B.1 Rozlišovanie emócií

Súpravu obrázkov pre túto aktivitu nájdete v hárkoch aktivít, ktoré si môžete stiahnuť na webovej stránke projektu Výučba o utečencoch UNHCR:

prekvapená

nadšená

Vytlačte a vystrihnite hárky a ukážte deťom jednotlivé tváre. Požiadajte ich, aby našli slová, ktoré by tváre charakterizovali, napr. „veselá“, „smutná“, „nahnevaná“.

Zároveň môžete danú emóciu opísať a požiadať deti, aby ukázali, ako by sa pri danej emócii tvárili ony.

1.B.2 Emočné šarády

Deti sa môžu hrať v malých skupinách alebo vo dvojiciach. Požiadajte ich, aby napodobnili emócie, ktoré sa naučili, a iné, ktoré poznajú. Umožnite im, aby jeden druhého učili nové slová, ktoré poznajú z vlastnej domácnosti a kultúr, prípadne z ich rodného jazyka.

Môžete to urobiť po aktivite 1.B.1 a potom znovu po aktivite 1.B.3, keď už budú mať sofistikovanejšiu slovnú zásobu.

1.B.3 Rozvoj emocionálnej slovnej zásoby

Predstavte im komplikovanejšie a vyspelejšie slová emocionálnej slovnej zásoby a spýtajte sa detí, či vedia, čo sú tieto komplikovanejšie emócie.

Ak nevedia, pomocou scenárov im vysvetlite príslušnú emóciu a požiadajte deti, aby ukázali, ako by sa pri danej emócii tvárili ony.

1.B.4 Vyjadrenie vlastných pocitov

Keď už deti pomerne dobre vedia rozlíšiť u seba aspoň osem emócií (v závislosti od veku), v triede vyveste nástenky s emóciami. Môžu to byť napríklad vývesky alebo listy magnetického laminovaného papiera.

Na každú vývesku sa môže napísať jedna emócia. Do koša pod výveskou sa môžu umiestniť fotografie alebo mená detí.

Deti môžu niekedy v priebehu dňa dostať čas na to, aby umiestnili svoje meno na určitú vývesku, aby dali ostatným vedieť, ako sa cítia.

Ak uvidíte, že sa nejaké dieťa trápi s úlohou, môžete mu odporučiť, aby si vybralo vývesku, na ktorú umiestni svoje meno.

Ak uvidíte niekoho veľmi šťastného, môžete urobiť to isté. Medzi možné voľby môžu patriť: frustrácia, šťastný, nahnevaný, vyčlenený, nadšený, nervózny.

2. Aktivity, ktoré umožňujú dozvedieť sa o rozmanitosti rôznych kultúr a krajín a budovať si k nim pozitívny postoj.

Toto je príležitosť na rozšírenie horizontov detí a budovanie kladného vzťahu k podobnostiam a odlišnostiam, ktoré sú charakteristické pre rôzne kultúry a krajiny.

Nájdite si príležitosť na to, aby ste sa porozprávali s rodičmi detí vo vašej triede, ktoré pochádzajú z rôznych miest, a spýtajte sa ich, či by boli ochotní sa zúčastniť na nižšie uvedených aktivitách.

Pri týchto aktivitách môžete chcieť nahradiť jednu z aktivít alebo zvyklostí v jednej krajine alebo kultúre aktivitami v ich krajine alebo kultúre, pokiaľ sú ochotní a majú čas s vami spolupracovať. Doprajte si čas, aby ste mali istotu, že rodičia sú uzrozumení s vašou výučbou na túto tému a pozvite ich na hodiny, ktoré vediete.

2.1 Rôzne spôsoby zdravenia

V rámci celotriednej aktivity môžete predviesť pozdravy z rôznych krajín a kultúr tak, že si vyberiete jedno z detí a budete s ním komunikovať. Potom dieťa požiadajte, aby rovnakým spôsobom pozdravilo niekoho iného.

Požiadajte všetky deti, aby si pozdrav vyskúšali medzi sebou navzájom. Rovnako postupujte pri ostatných pozdravoch. Spýtajte sa detí, čo sa im na jednotlivých pozdravoch zdalo podobné a čo, naopak, odlišné. Spýtajte sa ich, ktorý z pozdravov sa im páčil najviac.

Presvedčte sa, či dokážete deti priviesť k tomu, aby sa každý deň v týždni navzájom pozdravili jedným z nových pozdravov. Pripomeňte im to pred odchodom zo školy a prvého študenta,

ktorý v daný deň príde ráno do školy, pozdravte príslušným spôsobom.

Na konci týždňa sa ich spýtajte, či bolo pre nich ľahké alebo ťažké si pozdrav zapamätať a prečo. Spýtajte sa ich, aké by to bolo používať nový pozdrav každý deň, a položte im otázku, či poznajú niekoho, kto sa presťahoval na iné miesto a musel si na toto zvyknúť a či sa to už stalo aj im.

2.2 Pozdravy na mape

Keď si predstavíte jednotlivé pozdravy, pozrite sa s triedou na mapu sveta a povedzte si, odkiaľ jednotlivé pozdravy pochádzajú. Na každé miesto umiestnite samolepku.

Môžete si zahrať hru, pri ktorej umiestnite samolepku a deti požiadate, aby si spomenuli na pozdrav z daného miesta alebo na niečo o ňom.

2.3 Hudba z rôznych kútov sveta

Pustite nejakú hudbu a požiadajte deti, aby ju nakreslili, opísali, vyklopkali do rytmu alebo na ňu zatancovali. Položte im tieto otázky:

Aké emócie cítite?

Aké farby počujete?

Ak by si mali hudbu predstaviť ako zviera, aké zviera by to bolo?

Keď si hudbu vypočujete, požiadajte deti, aby hádali, odkiaľ hudba pochádza, a potom určite správnu krajinu alebo kultúru spomedzi miest, ktoré ste sa zatiaľ naučili. Pokračujte v aktivite s hudbou z iných miest.

Deti si môžu vybrať obľúbenú skladbu a napísať básničku, nakresliť obrázok alebo si vymyslieť tanec, ktorý vyjadrí, ako sa im páčila.

2.4 Jedlo z rôznych kútov sveta

Požiadajte deti, aby hovorili o tom, čo mali na raňajky, v celej triede, v malých skupinách alebo vo dvojiciach. Ak sa rozprávali v malých skupinách alebo vo dvojiciach, požiadajte jedno dieťa, aby povedalo celej skupine, o čom sa rozprávali. Požiadajte ich, aby sa rozprávali o iných veciach, ktoré zvyčajne raňajkujú. Vytvorte zoznam potravín.

Predstavte tieto populárne raňajky z krajín, ktorým ste sa už venovali. Ak je to možné, zorganizujete hodinu varenia, na ktorej deti môžu pripraviť raňajky. Jedlá je potom možné zjesť na desiatu/olovrant.

2.5 Hry z rôznych kútov sveta

Deťom v malých skupinách predstavte hry z iných krajín a kultúr.

Dajte im 20 minút na to, aby si zahrali hry podľa vlastného výberu, a potom ich vystriedajte. Ak ide o hry, ktoré sa hrajú vonku, zistite si, či by bolo možné vyjsť von 20 minút pred prestávkou a zahrať si tieto hry spoločne.

V určitom okamihu zoskupte celú triedu, aby ste si zopakovali pravidlá hier a ako sa hrali.

Spýtajte sa detí, či im tieto hry pripomínajú iné hry, ktoré už v minulosti hrali.

Spýtajte sa ich, čo sú ich najobľúbenejšie a najmenej obľúbené veci na týchto hrách.

Deti požiadajte, aby v malých skupinách alebo individuálne napísali alebo nakreslili pravidlá hier spoločne a vytvorili plagát pre triedu. Druhou možnosťou je, že by v malých skupinách ďalším spolužiakom prezentovali pravidlá a spôsob hrania ich vybranej hry.

3. Aktivity, ktoré pomáhajú porozumieť skúsenostiam žiakov, ktorí práve prišli do krajiny a do triedy

3.1 Učenie sa nového jazyka

V triede začnite skupinovú aktivitu alebo spoločné posedenie a na 30 sekúnd začnite hovoriť nezmysly alebo neexistujúce slová. Potom podajte každému dieťaťu list papiera s dvomi nezmyselnými slovami alebo nezmyselným odsekom. Požiadajte ich, aby napísali alebo nakreslili odpovede na nezmyselné slová alebo odseky na svoj list papiera.

V triede iniciujte skupinovú diskusiu o tom, čo sa stalo, a spýtajte sa ich, ako sa cítili. Spoločne vyberte určité slová, ktoré charakterizujú, ako sa podľa nich cíti dieťa, ktoré nehovorí ich jazykom počas prvých dní po príchode do školy. Tieto slová vyveste v triede a pripravte si prázdnu vývesku, kam deti môžu uviesť veci, ktoré by mohli urobiť pre to, aby uľahčili život takémuto dieťaťu.

3.2 Čo sme sa naučili?

Spýtajte sa detí, čo sa naučili o jednotlivých krajinách a kultúrach. Môžu to byť pozdravy, jazyk, hry, jedlá a hudba.

Spýtajte sa ich, ako by sa asi cítili, keby všetky tieto veci boli pre nich nové, pretože sa presťahovali na iné miesto. Pokúste sa v nich vzbudiť čo najviac emócií, ktoré by to opisovali. Či ste realizovali svoje vlastné aktivity alebo ste

použili aktivity socio-ekonomických zručností charakterizované v týchto osnovách, deti vedte k tomu, aby používali vývesky a slová, ktoré sa naučili.

V neposlednom rade deti požiadajte, aby sa rozdelili do malých skupín a vytvorili hru, napísali pieseň alebo básničku, prípadne nakreslili plagát na tému, ako by mohli pomôcť osobe, ktorá práve prišla do ich krajiny a začala chodiť do ich triedy.

4. Aktivity na vytvorenie pokojnej triedy a konštruktívneho vzdelávacieho prostredia pre každého

4.1 Budovanie vnútorného pokoja

V skupine požiadajte deti, aby si spomenuli na okamih, keď sa cítili smutné, nahnevané, mrzuté alebo frustrované.

Pozrite sa späť na predchádzajúce aktivity, aby ste si objasnili jazyk, scenáre, akcie a reakcie, ktoré sa u detí môžu objaviť pri takýchto emóciách.

Vytvorte zoznam rôznych vecí, ktoré môžu deti samy urobiť pre to, aby sa upokojili a spracovali v sebe tieto pocity. Zoznam vyveste na stenu.

Ak spozorujete, že deti vykazujú nežiaduce formy správania v priebehu dňa, vedte ich k tomu, aby robili spomínané veci. Podajte im knihu, spolu s nimi zhlboka dýchajte, presmerujte ich na inú upokojujúcu aktivitu a zblahoželajte im, ak ich uvidíte, ako sa aktívne rozhodnú sami realizovať tieto činnosti, ak sa cítia byť rozrušené.

4.2 Vytváranie pokoja v triede

Nadviažte na bod 4.1 a spýtajte sa detí, či by bolo nápomocné, ak by mali k dispozícii tichý priestor, kde by sa mohli vyrovnáť so svojimi pocitmi alebo sa upokojiť.

Spýtajte sa, aké aktivity by mali mať k dispozícii na takomto mieste. Presvedčte sa, či by v triede bolo možné vytvoriť takýto priestor.

Samostatný priestor je možné vytvoriť niekoľkými košíkmi alebo kartónovými škatuľami rozmiestnenými v triede. Do priestoru na upokojenie môžete umiestniť veci, ktorých je možné sa dotýkať, manipulovať s nimi alebo si prečítať.

Môžete tam umiestniť obruč alebo predmet iného tvaru, do ktorého si dieťa môže sadnúť, keď potrebuje čas alebo priestor na upokojenie.

Deti samy sa budú rozhodovať o tom, či tam chcú ísť. Ak máte väčšiu triedu, môže pomôcť kvet a niečo mäkké na sedenie.

Deti by sa nikdy nemali posielat' do tohto priestoru za trest. Mali by byť vedené k tomu, aby čas v priestore na upokojenie trávili vtedy, keď cítia, že to potrebujú. Rovnako by sa mali sami rozhodovať aj o tom, kedy priestor opustia. Týmto spôsobom ich vedieme k tomu, aby si uvedomovali vlastné mechanizmy na zvládanie svojich pocitov.

4.3 Zostavenie súboru triednych pravidiel

Nadväzujúc na predchádzajúce aktivity celej triede alebo malým skupinám povedzte, aby zostavili pravidlá, ktoré budú v triede platiť.

Keď sa sformuluje pravidlo, zapíšte ho na veľký kus papiera a pravidlá uchovávajte v triede po celý rok.

Odvolávajú sa na ne a deti vedzte k tomu, aby si ich počas dňa pripomínali.

Ďalšie materiály nájdete na adrese: [unhcr.org/teaching-about-refugees](https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees)

Tieto výučbové materiály pripravila Mialy Dermishová
Vstupy k vzdelávacím plánom o rozmanitosti v triede poskytli
Alain Uwumugambi, Niala Khalil a Hibatillah Ibrahim.

© 2017 UNHCR